

4 7 2,000,000

ՅԱՆՈ 40,000

— ბავშვების დაზარაობა. მიუხედავად იმისა რომ გაზეთში სწერდნენ ბავშვების დაზარაობის შესახებ. მრეკვარში ბანაობის დროს, შენიშვნას ყურადღება არ მიიქცევს და ბავშვები უხედაზვნოდ ლოთ განადგომიან ბანაობას. მოყვა უბედური შეთხვევები. დამხრჩვალ ბავშვებს მეტი წილი უმუშვარ ჰქონდა-მოსამსახურეებისა.

და კვირეებში აღსანიშნავი არის მნიშვნელოვანი ზრდა ე. წ. „სამედიკო ქორონიკულა“ და ხშირ კლე ეპიზოდური მოვლენა შესცავდა მის წლებში ქოროლიანობის სატენიონში დატენიანებას. დროებითი ხასიათის იყო ქორონიკულატიცივიზიმატება 1919 – 1920 წლებში, დემობილიზაციის შედეგად, ომში მონაწილეობა შინ დაბრუნების გამო მიუხედავად ადამიანთა კოლოსალურ მსხვერპლისა რომელიც ომმა შეიწირა, მოსახლეობის პოლიტიკას ანგარიშის გაწევა უხდება არა იმდენათ. დანაკლისთან, რომდენათ „მატებასთან“. მოსახლეობის უზუნბრობა „მატების“ სურათის იძლევა შემდეგი (ზნობილი:

*. კაუკასი ავიწყდება, ან მხედველობაში
 ლეხულობს იმ გარემოებას, რომ ერში გარდა მ
 რიალური დოვლათისა, რომელსაც მოკლებუ
 პროლეტარიატი, არ ის ა. წ. ხუდიერი კუდა
 ენა, ხნეიწველია, ლიტერატურა და სხვა, რომ
 მისწავლიდა პროლეტარიატისათვის და რომე
 აკავშირებს მას ამა თუ იმ ეროვნებასთან, ხ
 მის განსაზღვრულ ერის შვილად.

უკეთესი მოკვდეს ადამიანი, როდესაც სიყვარული ჯერ კიდევ ძლიერი და ახალგაზრდაა. ზოგიერთი ცაზებები ამ გარემოების გამო ფართო საზოგადოების ყურადღებას მიამჩნევენ იმ გარემოებას, რომ ინგლისის საზოგადოების ყოველ წრეში ვითარდება ნამდვილი ეპიდემია თვითმკვლელობისა და რომ თვითმკვლელობის კლუბები სოკოებივით იზრდება. არის თვითმკვლელობის ძველი კლუბი, რომელშიც მხოლოდ გინანაზიელი ქალიშვილები შედიან.

— ნეგრების მდგომარეობა ამერიკაში. ამერიკის სამხრეთ შტატებში სტეფორბს 10 მილიონ ნეგრზე მეტი. მათი მდგომარეობა თანდათან აუტანელი ხდება. თეთრები ეყრდნობიან მათ, როგორც ნამდვილ მონებს. სამხრეთ შტატებში ფაქტურით დღემდე არსებობს მონობა. კანონები იქ ცალ-ცალკე იწერება თეთრებისა და შავებისათვის. მრავალი რამ, რაც თეთრისათვის ნებადართულია შავ კანონის დანაშაულობათ ვთვლება, რის გამო თეთრი „კულტურტრეგერები“ საშინელი სასჯელით უმასპინძლებიან. ცალკე არის ეკლესია თეთრისა და შავებისათვის; ასევე თეატრი, პარკი, საავადმყოფო, ადგილები ტრამვაისა და რკინის გზებზე. შავები თანდათან ხმას იმაღლებენ ამ ფიზიკურ და მორალურ დამონების წინააღმდეგ. უკანასკნელ ხანებში ამერიკის სამხრეთ შტატებში შემჩნეულია ნეგრების გაძლიერებული ლტოლვა ჩრდილოეთ შტატებსა და სხვა ქვეყნებისაკენ, მათ რიცხვში, — აფრიკისკენ. სამხრეთ ერთ-ერთ მსხვილ შტატში, — სამხრეთ კაროლინაში, ერთი კვირის განმავლობაში გაიქცა 5000 ნეგრზე მეტი, რომლებმაც სიმშვილი სიკვდილი ირჩიეს, ვიდრე მონებათ ყოფნა. ნეგრების ემიგრაციამ ისეთი ფარგლები მიიღო, რომ მთელი რიგი სამხრეთის შტატები იძულებული გახდნენ შეეწყვიტათ მუშაობა რკინის გზების ასაშენებლად, მოსახლეობის გასაყვანად, შენობების ასაგებად და სხვ.) რომლებზე აწარმოებდნენ მუშაობას ნეგრები. განსაკუთრებით იტანჯებიან ნეგრები „პიონაჟიდან“. ციხეში (ჩასმით, სულ უბრალო ცოდვისათვის და მითრახის, რევოლვერის და სხვ. გამოყენებით) კუ-კლუქ-კლანების და თეთრების სხვა ორგანიზაციების დევნიდან.

ნიკო გვარამია

(მისი ბენეფისის გამო).

სამშობლოში 1907 წ. ზაფხულის სეზონში ის მიიწვია დ. ხონში ბ. მდივანმა და პ. კიკელაშვილმა, ამავე ზაფხულს აშენდა ხონში საზაფხულო თეატრი და ნ. გვარამიძე დარჩა ხონში ოთხი საზაფხულო სეზონის განმავლობაში, მართავდა წარმოდგენებს, როგორც რეჟისორი, ქართული თეატრის მსახიობთა მონაწილეობით, მსახიობთაგან მონაწილეობას იღებდნენ სხვა და სხვა დროს ვ. გუნიას, ვ. შილიკაშვილი, ნ. ჯავახიშვილი, ნ. ჩხეიძე, მ. ქორიძე, და სხვანი, 1911 წ. ნ. გვარამიძე მიიწვიეს რეჟისორად ზაქარია, სადაც დარჩა 1914 წლამდე.

ბაქოში მან პირველად დასცა „მსხვერპლი“, „ლაღობი“, „სამშობლო“ და სხვა, 1914 წელს ის ეწვია ქ. სიღნაღს დასით. დასი იყო „მომარაგი“ და თითქმის ქიზიყის ყველა დაბა სოფლებში გამართულ იქნა წარმოდგენები.

ამას წინეთ, ზამთრის სეზონში (1920—1922 წ.) რეჟისორად იყო მიწვეული ქ. ფოთს, სადაც აგრეთვე დაიმსახურა საზოგადოების სიყვარული და პატივისცემა. 1922 წელს მოიწვიეს რუსთაველის თეატრში.

ნ. გვარამიძე არის უძველესი კეთილსინდისიერი და ხელოვნების უარესად თავყანისმცემელი მსახიობი. დღეს მის საბენეფისოდ იდგმება პირველად ახლად დაწყებული დრამალეგენდა „სურამის ციხე“ 5 სურათად აპოთეოზით. დანიელ ჭონჭიძის მოთხრობიდან გადმოკეთებული ვ. ბუ—ლის მერ. ქართველი საზოგადოება პატივსაცემს და დაესწრება ამ ღირსეულ მსახიობის ბენეფისს.

ორესტი.

სამხარე გლეხთა

10 მრეწველობა, შვერთებული მიწად-მოქმედებასთან.

ვენახები, ბაღები, ბოსტნები და საყვავილეები შუშის ქვეშ დიდი ხანია არსებობენ ინგლისში და ახლაც შენდება მრავალი. მთელი მინდვრები დაფარულია შუშით ჩეხენში, ბროქსტერში (18 დეკტემბერი), ფინჩლემში (ლონდონს ახლო), ბეკლემში, სეანლემში, იუტსტონში და აგრეთვე ბევრად, რომელშიც საზოგადოებრივ ორგანიზაციას თვით მოძრაობა საბოლოო მიზნისაკენ, აღებულია მთლიანად. აუცილებლად თან უნდა მოქონდეს უკვე ამ ეპოქაზე უფრო მეტი ზრდა ინდივიდუალთა თავისუფლების, ცალკე ნაციების სინდიკატის გადიდება და უზრუნველყოფა. მაგრამ ყოველ შემთხვევაში ინდივიდუალ და ნაცი უნდა დამოუკიდებელი იყოს პრაქტიკული საერთაშორისო ბრძოლის განთავისუფლებისთვის“ (R. Kautsky: „Наш взгляд на патрллизм и войну“ გვ. 11, 12—14, 1906 წ. (კურსივი ჩემი)).

ასეთი დასკვნებს უკეთებს კარლოს კაუტსკი მარქსის დებულებებს, ახლა ვნახოთ რას ამბობს გ. პოლხანოვი ამავე საკითხის შესახებ. იგი შემდეგ პასუხს აძლევს ზემოდ დამახილებულ ჟურნალს: სიტყვები: „მუშებს სამშობლო არა აქვთ“ იმ ბურჟუაზულ იდეოლოგიების საპასუხოდ არის დაწერილი, რომლებიც კომუნისტებს ბრალს სდებენ, „სამშობლოს მოსპობა“ გწოდებოდა. მაშასადამე, ცხადია, რომ აქ „სამშობლო“ სრულიად განსაზღვრული აზრით არის აღებული, სახელდობრ იმ აზრით, რომელთაც ამ სიტყვას ბურჟუაზიული იდეოლოგები ხმარობენ, მანიფესტება განაცხადდა, მუშებს ასეთი სამშობლო არა აქვთ. იმ დროს ეს სამართლიანი იყო...

„მართლაც და, იმედი, ამხანაგებო, არ დაგვიწყებიათ ის მომხიბლავი სურათი სანტარო მერმისის პატრიოტიზმის, რომელიც ელიზე მონმარტის ზოგადი ჟორესმა დახატა: როცა წარმოებაში კომუნისტური წესი გამეფდება, მაშინ „სამშობლო“ მხოლოდ იმ ორიგინალურ სულიერ თვისებათა წარმომადგენელი შეიქმნება, რომელთაც „სხვა და სხვა ერი“ ერთი მემორიალად განიჩნება. „როგორც პიროვნება მის დამახასიათებელ თვისებებით, მათი სხვადასხვაობით სოციალისტურ ორგანიზაციაში კი არ გაილეხება, არამედ თვისი ბუნების თავისებურებას, პარმონიულ ფორმებში განიმტკიცებს, ისევე ისტორიულნი ერთეულნი, რომელთაც სამშობლო ეწოდება: — ინგლისელთა სამშობლო, გერმანელთა სამშობლო, ფრანგების სამშობლო, იტალიელთა სამშობლო, რუსების სამშობლო, ჩინელების სამშობლო, — როცა ყვეთელი რასა თეთრთა მხაგრელ მზრუნველობისაგან განთავისუფლდება, — ყველა ეს სამშობლონი, მათ ისტორიასაგან შექმნილ ზნეობრივ თვისებებში, მათი ცნობით, მათი ლიტერატურით, მათი ცხოვრებით გამოცდილებით, მათი მოგონებით, მათი იმედების განსაკუთრებული ფორმით, მათი ენების ლექსის, მათი სულისკვეთების, მათი გენიოსობის განსაკუთრებული სახით, ყველა ეს ერთეულნი შეადგენენ ხვალისდელი დღის დიდებული კომუნისტურ კაცობრიობას... მთავარი მნიშვნელობა ჩვენთვის ოსა აქვს, რომ მერმისის „სამშობლო“, რომელიც ჟორესმა დაგვიხატა, იმ „სამშობლოს“ სრულიად არ წაგავს. რომელსაც კომუნისტების წინააღმდეგ მემორიალ ბურჟუაზიული

მოტლანდიაში. ჟორესი იგი ამჟამად წარმოადგენს შუაგულს, სადაც მოკავთ ყურძენი და პაიდორი. — როცა მე, — ამბობს კრაპოტკინი, — 1913 წელს დაეთვალეთე აქაური სათბულები, ჩემი თხოვნით ქალაქის თავიანთმა თავმა მოიხიზოვა ცნობები ყველა სათბულების შესახებ და აღმოჩნდა, რომ ლონდონში დაფარულია შუშით 41 დესეტინა მიწა და იმოდენა მოსავალი მიიღის მათში, რომ მარტო ჟორესის კომუნისტები გულისხმობდნენ. ამ პუბლიკაციებზე ლაპარაკობდნენ. მათ აძლევდნენ პასუხს მარქსი და ენგელსი. ჟორესის მიერ მხატვრულად აწერილი სამშობლო მერმისის მხოლოდ ტოპია და მეტი არაფერი... ისინი (მარქს-ენგელსი) ტომზე კი არ ლაპარაკობდნენ, არამედ სამშობლოზე და ისიც იმ სამშობლოზე კი არა, რომელიც ჟორესის აზრით კომუნისტების სანეტარო სამფლობელონი დამყარდება, არამედ იმ სამშობლოზე, რომელიც არსებობს ესლა, როცა წარმოებაში უკუღმართი კაპიტალისტური წესია გამეფებული. ამ სამშობლოს კი, როგორც ვამბობდი, ძალიან ნაკლები მსგავსება აქვს იმ „სამშობლოსთან“, რომელზედაც ენაწყლისანი ეოსერი თავისი ჩვეულებრივი მჭევრ-მეტყველობით ლაპარაკობდა“ (გ. კირსანოვი (მუხანოვი) „პატრიოტიზმი და სოციალიზმი“ გვ. 5—6, ქართული თარგმანი, 1906 წ.).

პოლხანოვი ეროვნების ნაცვლად ხმარობს ტობს, ეს ტერმინოლოგიის საქმეა აქ დავა შეიძლება მაგრამ ამით მთავარი აზრი არ იცვლება: ეროვნება, ერი ინარჩუნებს თავის ინდივიდუალურ თვისებებს და არ ილენება კომუნისტურ საზოგადოებაში. გ. პოლხანოვი ცნობილი იყო როგორც ორტოდოქსალი მარქსისტი, მიუხედავად იმისა ის საყვებით დაეთანხმა მთავარ დებულებებში „ენაწყლისანი“ მხატვრულ ჟორესის აწერას ეროვნულ ინდივიდუალობის შესახებ კომუნისტურ საზოგადოებაში ეს საგულისხმეოა.

კომუნისტი დ. რაიზანოვი, რომელმაც მეტად ძვირფასი განმარტებები მოგვცა „კომუნისტურ მანიფესტში“ შესახებ, სწერს: „მუშებს არა აქვთ სამშობლო, ამ დებულებას ვხედებით „მანიფესტის“ გამოცემამდე არსებულ მთელ კომუნისტურ ლიტერატურაში — ფრანგი და გერმანელი კომუნისტების ლიტერატურაში. იგი აღნიშნავს მხოლოდ ფაქტს, რომ მუშებს არ აქვთ ის სამშობლო, რომელზედაც მუდამ ლაპარაკობდნენ ბურჟუაზიის იდეოლოგები ბურჟუაზიის სამშობლო მუშებისათვის არ არსებობს“. „კომუნისტი მანიფესტი“ ქარ. გამოცემა გვ. 175 კურსივი ჩემი).

სულ ახლა და, კომპანისტი მე-XII-ე კრილობაზე, კომინტერნის აღმასკომის თავმჯდომარე ამხ. გ. ზინოვიცმა თავის მეტად საინტერესო საპროგრამო სიტყვაში, ამხ. ვანო სტურუას წინააღმდეგ, რომელიც ამბობდა, რომ პროლეტარიატს არა აქვს არავითარი სამშობლო, — შემდეგი განაცხადა. „რუსების დღევანდელ პირობებში, არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება ითქვას, რომ ჩვენ არა გვაქვს სამშობლო, რომ ჩვენში არ არის ნაციონალური საკითხი. მარქსი ამბობდა ამას თავის დროზე ბურჟუაზიულ წყობილების მიმართ. ჩვენ კი თქვენთან ერთად კარგად ვიცით, რომ, ვაცხადებთ რა უარს დავიცავთ ბურჟუაზიული სამშობლო, ჩვენ

დღეს რუსთაველის თეატრში დანიშნულია მსახიობ ნიკო გვარამიძის ბენეფისი. ნიკო გვარამიძე არის ქართული თეატრის ერთი იმ ახალგაზრდა მსახიობთაგანი, რომელთაც თვალსაჩინო ღვაწლი მიუძღვით თავიანთი დაუღალავი შრომით და ენერგიით საქართველოს დაბასოვლებში ქართული თეატრალური ხელოვნების ლამაზარის შეტანის საქმეში.

ნიკო გვარამიძე პირველად ქართულს სცენაზე გამოვიდა 1903 წელს და პირველსავე გამოსვლით საზოგადოების ყურადღება მიიქცია, როგორც ნიქიერმა მსახიობმა. იგი განსვენებულ ლადო მესხიშვილმა ქუთაისში წაიყვანა 1904 წელს და იქ ნიკომ სამი სეზონი დაჰყო ქუთაისის თეატრში. 1907 წელს გვარამიძე წავიდა მოსკოვში ქუთაისის დრამატ. საზოგადოების დახმარებით, ის იქ ერთი წელიწადი დარჩა, და შემდეგ კვლავ დაბრუნდა სამშობლოში 1907 წ. ზაფხულის სეზონში ის მიიწვია დ. ხონში ბ. მდივანმა და პ. კიკელაშვილმა, ამავე ზაფხულს აშენდა ხონში საზაფხულო თეატრი და ნ. გვარამიძე დარჩა ხონში ოთხი საზაფხულო სეზონის განმავლობაში, მართავდა წარმოდგენებს, როგორც რეჟისორი, ქართული თეატრის მსახიობთა მონაწილეობით, მსახიობთაგან მონაწილეობას იღებდნენ სხვა და სხვა დროს ვ. გუნიას, ვ. შილიკაშვილი, ნ. ჯავახიშვილი, ნ. ჩხეიძე, მ. ქორიძე, და სხვანი, 1911 წ. ნ. გვარამიძე მიიწვიეს რეჟისორად ზაქარია, სადაც დარჩა 1914 წლამდე.

ბაქოში მან პირველად დასცა „მსხვერპლი“, „ლაღობი“, „სამშობლო“ და სხვა, 1914 წელს ის ეწვია ქ. სიღნაღს დასით. დასი იყო „მომარაგი“ და თითქმის ქიზიყის ყველა დაბა სოფლებში გამართულ იქნა წარმოდგენები.

ამას წინეთ, ზამთრის სეზონში (1920—1922 წ.) რეჟისორად იყო მიწვეული ქ. ფოთს, სადაც აგრეთვე დაიმსახურა საზოგადოების სიყვარული და პატივისცემა. 1922 წელს მოიწვიეს რუსთაველის თეატრში.

ნ. გვარამიძე არის უძველესი კეთილსინდისიერი და ხელოვნების უარესად თავყანისმცემელი მსახიობი. დღეს მის საბენეფისოდ იდგმება პირველად ახლად დაწყებული დრამალეგენდა „სურამის ციხე“ 5 სურათად აპოთეოზით. დანიელ ჭონჭიძის მოთხრობიდან გადმოკეთებული ვ. ბუ—ლის მერ. ქართველი საზოგადოება პატივსაცემს და დაესწრება ამ ღირსეულ მსახიობის ბენეფისს.

რსინგიდამ გაზაფხულზე და ზაფხულში ყოველ დილით გადის ცალკე მატარებელი მისი სათბულების ხილისა და ბოსტნეულისა ლონდონისთვის. რაც შეეხება სათბულებს ედმონტონში, ჩელსში, ორპინგტონში და სხვაგან, ამაზე არას ვამბობთ, რადგან ესენი ისეც ცნობილია მთელ ქვეყანაზე...

ჩვენს დროში სათათბულო მეურნეობამ მიაღწია უმაღლეს განვითარებას ნორმანდიის კუნძულზე და ბელგიაში, ბაშვორდის სათბულო კუნძულ ჯერსიზე ზომ ბირდაპირ დადება მისი პატრონისთვის! როცა 1910 წელს მე მასთან ვიყავ, — ამბობს

სრულებით არ უარყოფდით და არც ახლა უარყოფთ დავიცავთ სოციალისტური სამშობლო; ჩვენ ახლა ეს სამშობლო გვაქვს. საკითხი იმაში მდგომარეობს, თუ როგორ მოვაწყსოთ, როგორ მოვაწყსოთ საერთო ცხოვრება იმ ქვეყნისა, სადაც ბინადრობენ არეული ხალხები. განსხვავება ჩვენსა და ბურჟუაზიის შორის... იმაშია, რომ მათ არ შეუძლიათ გადასწყვიტონ ნაციონალური საკითხი, ჩვენ კი შეგვიძლია, მოვალეც ვართ გადავჭრათ და ჩვენ კიდევ ვაღაპრებთ მას“. („Дневникъ Г. К. II“, „Юридическ. № 12 გვ. 457“)

მე განგებ შევაჩერე მკითხველის ყურადღება მარქსის ცნობილ სიტყვების შესახებ, რომელმაც დიდი ხნის განმავლობაში გააკეთა აუზნია მრავალთ. მარქსის მიმდევრებმა და თვით მარქს-ენგელსმა ამაში უკვე კარგი ხანია შეიტანეს განმარტება. კაუტსკი, პოლხანოვი, ჟორესი, რიზანოვი და მრავალი სხვა გერყევიდა და ნათლად აღნიშნავენ, რომ მარქსის სიტყვები მართალი იყო ბურჟუაზულ წყობილების მიმართ და სრულებით არ გულისხმობდა მომავალ სოციალისტურ სამშობლოს. რასაკვირველია ყველა მათი აზრები და განმარტებები მისაღები არ არის, არაა მართალი, თითქმის მუშას არ ჰქონდეს ეროვნება, არ ეკუთვნოდეს განსაზღვრულ ერს, თუ ვინც კაპიტალისტურ მსოფლიოში. მიუხედავად ამისა მათი განმარტებანი ნათელ სხივს ფენს მარქს-ენგელსის ვაგებას ეროვნების შესახებ და მის მომავალზე.

*) თავის საპასუხო წერილში ამხ. ამალომელი სწერს, რომ ეროვნული საკითხი მარქსისტებისათვის მხოლოდ ტაქტიკის საკითხია და მას მაშინ იხმარენ, როცა გამოადგებათ, და მაშინ უკუაღებენ, როცა საკითხი აღარ იქნება. თითქმის ამის საპასუხოდ იმავე ყრილობაზე ამხ. ზინოვიცმა აცხადებ; რომ ნაციონალური საკითხი უმაღლეს ხარისხად პრინციპიალურია და უკიდურესად მნიშვნელოვანია არა მარტო კომპარტიისათვის, არამედ მთელი კომინტერნისათვის (იქ. 456). თავისი სიტყვის დასასრულში ამხ. ზინოვიცოვი შემდეგი დებულებით მიმართავს მრავალრიცხოვან ყრილობას: „თქვენ წინ წამოყენებულია არა გამოგონილი, არა მოსაწყენი პრაპოვება, არამედ საკითხი, რომელიც წარმოადგენს ყოფნა-არყოფნის საკითხს (სიტყვა სიტყვით: საკითხისა და სიკვდილის საკითხს. ს. დ.) ჩვენი პარტიისათვის, მთელი მომავლისა და კომუნისტური ინტერნაციონალისათვის“ (იქ. 461). მკითხველი დავებთანხმება, რომ კომინტერნისათვის ნაციონალური საკითხი არ წარმოადგენს ჩიხტი-კოპის ლეჩქის საკითხს, რომელსაც მაშინ გამოიცვლიან, როცა ამას კოპია პატარძალი მოისურვებს. საკითხი უფრო დაკვირვებით წერა იმ საკითხზე, რომელსაც არსებითი პოლიტიკური მნიშვნელობა აქვს ჩვენი ხან-დონი.

კრაპოტკინი, — შუშის ქვეშ ოთხი დესეტინა ჰქონდაო, მას აქეთ მიემატა კიდევ 3 დესეტინაო. აქ არის ერთი ლემელი, რომელსაც სიგეზი უკვე საყენი და სიგანე 8 სუეტინაზეა ჩვენს ქვეყანაში. მისში, იწყეს მშენებნიერი ყურძნის კოფე და გავაძილდა ეს ღვინობისთვისდისაო. მოკრიფეს მთელი ღრმები მუხულოც და მათს ადგილას დარგეს 20 ათასი ძირი პაიდორი, რომლებსაც ზაფხულში უნდა მოეცათ 5 ათასი ფუთი მოსავალი (8—10 გირა თითო ძირიდან). დარგეს ნესიცი. 1860 ფუთი აღრეულა კართოფლი და 124 ფუთი ადრეულა ლობიო უკვე გაეგზავნათ ამ სათბულებიდან აპრილში. რაც შეეხება ყურძნის მოსავალს, ბაშვორდი ყოველ წელს დაახლოვებით იღებს თავის სათბულებიდან 1500 ფუთს ყურძენს. აღსანიშნავია ის მოვლენაც, რომ ამოდნა მოსავლის მისაღებად აქ მუშაობს მხოლოდ 36 კაცი, 1 მკოდნე ვებალის მეთვალყურეობის ქვეშ. ყველა სათბულების გათბობაზე დახარჯულა 62.000 ფუთი ნახშირი. ცნობილი მეურალი-მეურნე ნ. ბერი, რომელმაც ინახულა ბაშვორდის მუშაბანდიანი მამული 1886 წელს, იწერება: რასაც ბაშვორდი იღებს თავის ხუთ დესეტინა შუშაბანდიდან, ჩვეულებრივ ფერმერს შეუძლიან მიიღოს მხოლოდ 500 დესეტინადან..

პირდაპირ დაუჯერებელია, რამოდენა სიმდიდრეს აძლევს მცხოვრებთ ეს 2 პატარა და მწირი კუნძული — ჯერსი და გერნზეი, ხალხი აქ ყველა შეძლებულია. მეორე კუნძული გერნზეი შეიცავს სულ 6 ათას დესეტინამდე მიწას, აქედან 4 ათასი დესეტინა უჭირავს ბალ-ვენახებს, ბოსტნებს, საყვავილებს და ორი ათასი დესეტინა უჭირავს ბალ-ვენახებს, ბოსტნებს, საყვავილებს და ორი ათასი დესეტინა — კორდებს და ბალახით მოთესილი მინდვრებს. ჰყავთ 7 ათასი მსხვილი საქონელი, 1500 ცხენი, 900 ცხვარი და მაინც 1910 წელს ამ ერთი ბეწო კუნძულიდან გაუტანიათ 11 მილიონ მანეთზე მეტი ყოველგვარი ხილი-ყურძენი, ბოსტნეული და ყვავილები, რაც საშუალოდ შეადგენს სამი ათას მანეთს დესეტინიდან. იანვარივით ახლა, რამდენი მოიხმარა, თითონ ხალხმა და მიხედვით, თუ რის მოცემა შესძლებია მიწას მკოდნე და გამრჯე ხალხის ხელში!

ჯერსეის და გერნზეის მეზადენი და მეგოსტენი საშუალოდ იღებენ სამს მასალას წელიწადში. მაგალითად, კარტოფილს ესენი სთესენ სათბულებში დეკემბერში, მოსავალს იღებენ აპრილში და მაისში (1350—1670 ფუთს დესეტინიდან). შემდეგ რაგვენ იმავე ადგილზე პაიდორს, რომელიც იწევა

„კომუნისტური მანიფესტი“, რომელიც მრავალი სწლების განმავლობაში მნათობელი ვარსკვლავი იყო მარქსისტებისათვის, არავითარ იმის მსგავს არ ამბობს, თითქმის ვადაშენება მოელოდეს ერებს. წინააღმდეგ იქ წამოყენებულ დებულებებთან მტკიცდება და ნათლად გადმომდინარეობს, რომ ერის ინდივიდუალობას არავითარი საფრხე არ მოეღოს პროლეტარიატის გამარჯვებდან სოციალისმის განმტკიცებით. როგორც დავინახეთ, სიტყვები „მუშებს სამშობლო არ აქვს“ კომუნისტების პოლიტიკას გამოხატავდა მხოლოდ ბურჟუაზიის ბაგონობის მიმართ ნაციონალურ საზღვრებში, და არ შეიცავდა ერის, როგორც ასეთის, უარყოფის ელემენტებს. მაგრამ ამ ვარყოფით პოლიტიკის შემდეგ მარქს-ენგელსი გვაძლევენ გარკვეულ შეხედულებას ერის მომავლის შესახებ. მე განმეორებთ მოვიყვან ამ ადგილს: „ნაციონალური განქრძოება და სვადასხვა ხალხთა შორის წინააღმდეგობა უფრო და უფრო კრება ბურჟუაზიის, ვაქრობის თავისუფლების, მსოფლიო ბაზრის და წარმოების ერთგვარობის და სათანადო ცხოვრების ურთიერთობის განვითარების მეოხებით.

პროლეტარიატის გაბატონება კიდევ უფრო დაამკრებს მათ ვაქრობს. ს. შვერთებული მოქმედება, ყოველ შემთხვევაში განათლების ქვეყნების მაინც, ერთი უპირველესი პირობათაგანია პროლეტარიატის განთავისუფლებისათვის.

რამდენად მოისპობა ექსპლოატაცია ერთი პიროვნებისა მეორეს მიერ, იმდენადვე მოისპობა ექსპლოატაცია ერთი ნაციისა მეორე ნაციის მიერ.

კლასთა წინააღმდეგობის დამხობასთან ერთად ერები დაიხმობა ერთა მტრული განწყობილება ერთმანეთისადმი.“

რას გვეუბნება ეს ციტატა, ერების მოსპობას, ერების გადაშენებას? სრულიადაც არა. იგი ლაღადებს ერთა შორის წინააღმდეგობის დასპობას, ერების დაახლოებას და სოლიდარობის დამყარებას მათ შორის. კლასთა წინააღმდეგობის დახმობით, მაშასადამე სოციალისმის განმტკიცებით არ „ემხობა“ თვით ერი, არამედ მისი შინაური სოციალ-პოლიტიკური წყობილება და ერთა შორის წინააღმდეგობა, ექსპლოატაცია ერთი ნაციისა მეორე ნაციის მიერ. მაშასადამე ერები თავისუფლებიან ყოველგვარ ჩაგვრისაგან და შესაძლებლობა ექნებათ თავისუფლონ განვითარებისა. და აქი თვით მარქსი 1847 წელს ლონდონის კრებაზე პოლონეთის საკითხის შესახებ ხმამაღლა აცხადებდა: „პროლეტარიატის გამარჯვება ბურჟუაზიაზე იმავე დროს არის სიგანე ყველა დახარჯულ ენაზე თავისუფლებისა“ (ერების განთავისუფლებისა და არა ერების გადაშენების ს. დ.) სხვაგვარი ლოლიკური დასკვნის გამოტანა ამ დებულებებიდან შეუძლებელი არის, თუ წინასწარ ტენდენციური აზრით არ მიუღდებით. აზრი ნათლად არის გამოთქმული.

სან—დონი.

(შემდეგი იქნება.)

ხაზგაშლილი ბოლოს, მანამ კი ჰკრეფენ თავ-თავის დროზე დათესილს მესხედს, ბოლქვს, სალათას და სხვა ადრე მოსაწყვე მწვანეებს. პამიდორი იღვევს ლენინობისთვის და მის ალაგას სთესვენ ლობიოს, რომელიც შემოდის საშობაოდ. თქმა არ უნდა, რომ ყოველ მებაღეს თუ მეხმარებელს აქვს თავისი სხვადასხვა მებაღეობის, მაგრამ ამითი ბევრი ისეთი და-სხვა ზღოვანებული და გამოცდილი, რომ ორჯერ და სამჯერაც მეტი მოჰყავს ყველაფერი...

ასეთი ზღოვანებული ბაღებით და ბოსტნებით განთქმულია ბელგია. სოფელ გვილერტში, მაგალითად, სადაც ნიადაგი მთლად ქვიანია, 74 დეკატინა მიწა დათვარულია შუშით და ამის ქვეშ გა-სხვებულა სულ ვენახი. აქ, იფრება ბაღები, არის 200 სათბურა ყურძნის მოსაყვანად. მათ გათბობა-ზე წილიწადში იხარჯება 93.000 ფუთი ნახშირი. ისევეა საქმე ბრიუსელის გარშემო. აქ ისე მრავ-ლად და კარგად არის საქმე დაყენებული, რომ ჯერსიელის ბაშორდის გენახები აღარაფრად სჩანს ამითანაო. აქ ზაფხულის დასაწყისში ყურ-ძენი იმდენივე ღირს, რამდენიც შვეიცარიაში ღვი-ნობისთვის, ხოლო, მარტში ბრიუსელის ყურძენი ლონდონში გირავნა იყიდება 16—24 კაპეიკათაო. აშკარაა, თუ როგორ იაფად უნდა უჯდებოდეს ბრიუსელელებს ყურძნის მოყვანა სათბურებში, რომ შეუძლიან ასე იაფად ჰყიდონ ლონდონში! არ შე-მიძლიან არა ვსთქვა აქ რამდენიმე სიტყვა იმის შესახებაც, — განაგრძობს კრაპოტინი, — თუ რო-გორც იმოქმედა ამ ჩემმა წერილებმა ინგლისელებ-ზე და სხვებზეო. გამოსვლა ჩემი წიგნისა და უაღ-რესი ყურადღების მიქცევა ინგლისში და სხვაგან ერთი იყოფო. მთავრობამ და საზოგადოებამ დაუ-ყოვნებლად მიჰყვეს ხელი ჩამორჩენილი საქმის გამო-ბრუნებას და სულ მცირე ხანში დიდს შედეგებსაც მიაღწიეს.

1898 წელს მთელს ბრიტანეთში ბაღებს ეკა-ვა 74 ათასი დეკატინა და მარწყვისა, კინკრულისა და მოცვის—28 ათასი დეკატინა, ხოლო, 1908 წელს, ე. ი. ოცი წლის შემდეგ ამ რიცხვებმა ისე იმატეს, რომ ბაღებს ეკავა უკვე ასი ათასზე მეტი დეკატინა და მარწყვისა, კინკრულისა და მოცვის

—38 ათასი დეკატინა. ეს ცნობა საშუალოა, ნამ-დვილათ კი, ბაღებმა ზოგიერთ ადგილებში ერთი ორად და სამადაც კი იმატა... იმატა ხელოვნურმა ბაღებმა და ბოსტნებმა თვით ლონდონისა და სხვა დიდი ქალაქების გარშემოც. აღსანიშნავია ის გარე-მოება, რომ მარტო სივრცით როდი იმატა ინ-გლისში მებაღეობამ და მეურნეობამ: თან დიდით დიდყო წარმატება თვით ხეხილებისა და საბოსტ-ნე მცენარეთა ჯიშების გაუკეთესებას. მაგალითად, შემოდის ბუჩქური-ნაგალა და პირამიდული (გუმ-ბათის მსგავსი) ხეების გაზოდა, რაიცა გაცილებით უფრო სარგა და ხელ-მისაცემია, ვიდრე ძველებუ-რად დიდი ხეების გაზრდა და სხვა. ეს კი სულ იმისგან მოხდა, რომ დაარსეს საგანგებო სამაგალი-თო ფერმები, სადაც იღწვიან და მუშაობენ მეურ-ნეობის საუკეთესო პროფესორები და სულ იმის ცდაში არიან, რომ წინ წასწიონ ინგლისის მიწად-მოქმედება და მეურნეობა. აღორძინდა სამეურნეო მრეწველობაც: დაარსეს საგანგებო ქარხნები, რომ-ელშიც ამზადებენ აუარებელს მურაზებს და კონ-სერვებს, ასე, რომ, მაგალითად მარტო ერთი ასეთ-მა ქარხანამ სვანლითში გაჰყიდა 400 ათასი ფუთი მურაბა. აღსანიშნავია შემდეგიც: სადაც კი დაარს-და ასეთი სამეურნეო სამრეწველო ქარხნები, იქ ხელად და სოკოსაგებ ემატება მოსახლეობაც: ყი-დულობენ ან იჯარით იღებენ თითო-ორილა ანუ სამ ოთხ თუ მეტს დეკატინა მიწებს, აშენებენ თავიანთი პატარ-პატარა სახლებს და აწაღებენ მეურნეობას, როგორც ღია პაერზე, ისე სათბურებ-ში. აღსანიშნავია აგრეთვე ის ამბავიც, რომ სა-დაც კი მარტო პურის თესვას მისდევნენ, იქ ხალხი ყველგან ღარიბია, ხოლო, სადაც შიგა და შიგ მრავლდება ასეთი ქარხნები და ბაღების ნათესები, იქ ხალხის კეთილ-დღეობაც შესამჩნევად მატულობს აღსანიშნავია შემდეგი ამბავიც: არ ყოფილა და არც გაგონილა სადმე, რომ მცირე ზედ-მეტობას მაინც ერჩინოს თავი მეურნეობაში და მეტადრე ხილში, სადაც ასე ხშირად უჩივიან სამრეწველო საქმეებში. აღსანიშნავია ისიც, რომ ადგილობრივი მეურნეობის აღორძინება სრულიად არ ავენებს და არც ამცირებს ხილისა და სხვა ნაწარმოებთა სხვა ქვეყნებიდან შემოტანას...

ხელოვნური ბაღ-ბოსტნებისა და საზოგადოთ მიწად-მოქმედების განვითარებამ უკანასკნელ ხანებ-ში დიდად იჩინა თავი ირლანდიაში და შოტლან-დიაშიც, საიდანაც დღევანდლამდე ხალხი თით-ქმს განგებ გაუბრუნდა მიწას!..
ივ. როსტომაშვილი.

საზოგადოებრივი ცხოვრება

მოსკოვის სამხატვრო თეატრის მეორე სტუ-დიის გახსნა.

პიესამ „ვარდების არშია“, რომელიც დაიწ-ა სამხატვრო სტუდიის გახსნისთვის, მიიზიდა დიდძალი ხალხი და სრულიად გააფიქრა აუდიტორია. მოქმედება სწარმოებს რუსეთის ბატონყმური ცხოვრების ეპოქაში, როდესაც საზოგადოება-გა-ყოფილი იყო ორ კლასად—ბატონების და ყმების, როცა ერთი ნაწილი—ბატონები სწყვეტდნენ სა-ნეტარ ყვავილებს და მეორენი—ყმები იხრჩობო-დნენ და ილუპებოდნენ ტანჯვის ცრემლებში პიესის ფაბულა მაინც და მაინც არ არის დიდი ინტერე-სის გამოიწვევი დიდ ფეოდალურ ოჯახში ხედებიან ერთმანეთს ახალგაზრდა კაცი რომელსაც მიღებული ჰქონდა ევროპული განათლება და გამსჭვალული იყო დასავლეთ ევროპის გამანათლებლებელი იდეებით და ახალგაზრდა ქალი ბატონყმური იდე-ებით გაჯერებული, თუმცა არსებითად კი გულ-კეთილი. ახა-გაზრდათა დაახლოვებამ გამოიწვია საზოგადოებაში ხმები მათი შეერთების შესახებ.

მაგრამ მათმა შემდეგმა დამოკიდებულებამ გამოაშკარავა მათი შეხედულების სხვა და სხვაოა რომელშიც გამოიწვია მათი ერთმანეთისაგან გან-შორება. მაგრამ ჰუმანიზმმა იდეებმა, რომლებსაც აგრცელებდა ეს ახალგაზრდა კაცი, ჰპოვა გამოძა-ხილი ახალგაზრდა ქალის გულშიც და რადიკა-ლურად შესცვალა ქალის შეხედულებანი. დაობლე-ბის შემდეგ ახალგაზრდა ქალმა სრულიად შესც-ვალა თავისი ცხოვრება და დამოკიდებულება თა-ვის ყმებისადმი, რომლებიც მან იცნო ადამიანების მათი ჩვეულებებით და მოთხოვნებებით. ერთ-ერთი მოსამსახურე მქსოველი ქალი დაბრმავდა ახალგაზრდა ქალის სამხილვის ქარავაში. ბატონის ასულის საქმიან (განშორებამდე) მიუთითა ქალს ბატონ-ყმური ცხოვრების საშინელებაზე მას მოყა-ვდა მაგალითისათვის დაბრმავებული ყმა ქალი-შვილი. ეს გახდა იმის იმპულსი, რათა მის საცო-ლოს მოესურებია განეცადა ის ტანჯვა-წვალება, რომელშიც იმყოფებოდნენ მჭარავი ყმა ქალები.

წერილები რედაქციის მიერ

ამხანაგო რედაქტორი! გთხოვთ თქვენ პატივცემულ გაზეთში გამოა-ცხადოთ შემდეგი: მე ვიყავი სოციალისტ-ფედერა-ლისტთა სარეკოლ. პარტიის წევრი 1916 წლიდან. გადატრიალების შემდეგ (1921 წ.) ჩემის დაკვირ-ვებით დავრწმუნდი მასში, რომ ერთად ერთი სხნა მუშათა ხალხის და ჩაგრულ ერების შესაძლ-ბელია იმ გზით, რომელსაც უდგია მემარცხენი სო-ციალისტ-ფედერალისტთა სარეკოლიუციო პარტია.

ამიტომ მსურს ჩავეწერო ხსენებულ პარტიაში, რომ-ლის დამცველი ვიქნები მთელის ჩემის შეგნებით. მიხედვით მეთოდებს ძე უკლებაშვილი. სოფ. გურჯაანი. პატივც. ანზ. რედაქტორი! გთხოვთ მოათე-სოთ თქვენ გაზეთში შემდეგი წერილი: ვაჭერ „ტრიაუნის“ № 488-ში ა. წ. იენისის წ-ს მოთავსებულია დეკანოზის ივანე ჩიჯავაძის წე-

რილი, რომელშიც ის უარყოფს თავის წერილს, დაბეჭდილს „Рабочая правда“-ს № 69-ში სათა-ურით „დამალ საუფლებელ“ (на гнилом фунда-менте) „Рабочая правда“-ს რედაქცია აცნობებს მკითხველებს, რომ ხსენებული წერილი დაწერილია თვით მღვდელ ივანე ჩიჯავაძის მიერ, რაშიც რე-დაქცია ღებულობს თავის თავზე სრულ პასუხის-მგებლობას.

იმ ცნობების მიხედვით, რომელიც მოეპოვება „Раб. прав.“-ს რედაქციას, დეკანოზი ივანე ჩი-ჯავაძე უარყოფს თავის წერილს სახელწოდებით „რედაქციონური ჯგუფის მხრით სოციალისტ-მოძრაობის გაგონით.“ „Рабочая правда“-ს რედაქცია. რედაქტორი—სარედაქციო კოლეგია. გამომცემელი—მთავარი კომიტეტი.

ს. ს. მ. ს. კოლიგრაფიული განყოფ. გადმოცემა რუსთაველის პროსპექტზე № 27. ყოფილი ევროპული ნომრები, სახელმწიფო ოპერის გვერდით № 371 3-1

საბინაო საკითხის შესახებ

გაზ. „მუშის“ უკანასკნელ ნომერში მოთავსებული იყო რამდენიმე წერილი საბინაო საკითხის შესახებ. ავტორები, ეხებოდნენ რა საბინაო განყოფილების დახურვას, კითხულობდნენ თუ ვინ უნდა უპატრონოს მომავალი უბინაო მუშა-მოსამსახურეებს. ტუვისის აღმასკომი აცხადებს მუშა-მოსამსახურეთა საყურადღებოთ, რომ აღმასკომის კომუნა-ლურ განყოფილებასთან არსდება უძრავ ქონებათა სამმართველო, რომელსაც ევალება აგრეთვე საბი-ნაო საკითხი და მუშა-მოსამსახურეებისათვის ბინებით მომარაგება. დებულება ამ სამმართველოს შესახებ ამ დღეებში იქნება დამტკიცებული და გამოქვეყნებული. აღნიშნულ სამმართველოს მოწყობამდე კი შეჩერებულია ყველა საბინაო ხასიათის საკითხები. დ. ხ. ა. აღმასკომის თავჯდომარე სუხიშვილი. დ. ხ. ა. საქმეთა მმართველი, პრეზიდენტის წევრი მესხი.

№ 770 1—1

ს. მ. უ. ს. თ ა მ გ ა ქ ო ს ტ რ ა ს ტ ი ს პ რ ი მ ს კ უ რ ა ნ ს ტ ი № 20 ტრისტის ნაწარმოებზე ფასები დაკლებულია 20 პროცენტამდე. 5 ივნისი 1913 წ.

პაპიროსების დასახელება (ჩერგონეცებში) ფასი

პაპიროსები (კოლოფები)	ფასი
ინგლისური	1,0
„სოვეტსკი“ 1-ლი ქარხნის	
სოლიდნი	0,9
სოვეტსკი 2-ე ქარხნის	
ხან-კევი	
ეგვიპტის	
დელიკატესი	0,7
სოვეტსკი 3 და 4 ქ-ის	
ირისი	
№ 105	0,66
(ქალღმთი უახვეულები)	
ეგვიპტის	
დელიკატესი	0,66
ბუკი	
ექსტრა	
დარიალი	0,45
როსკოში	
მარსი 2-ე ქარხნისა	0,38
ზევზა	
ზარია	0,35
მარსი 4-ე ქარხნისა	
№ 5, მე-5 ქარხნ.	

თ ა მ გ ა ქ ო

უმ. ხარ. სლონ.	0,22 ჩერგ.
№ 52 საფაროვის, კეფ და ყირიმის, კომეტა, გადარჩეული მირ.	0,21 „
სამსონი ბოზარუიანი	0,18 „
№ 52 სელიანოვი, № 120 ენფიანჯიანი, № 108 საფაროვი,	
შირაქი, კომეტა და საერო ბოზარუიანი	0,15 „
სახალხო—სელიანოვი, საფაროვი და კომეტა, საგანგებო—ბო-	
ზარუიანი, სასუნ მირ და შირაქი—ენფიანჯიანისა	0,12 „
წუმწუმა—100 კოლოფი	1,5 „
გილზები—40 კოლოფი	1,15 „
შენიშვნა: 1. თუ შეკვეთილი იქნება არა ნაკლებ 150 ცალი პაპიროსისა და 150 გირ. ყველა ხარისხის თუთუნისა იმ შემთხვევაში ერთი პროცენტით ნაკლებ ფასებში მიეცემა.	
2. ყოველ ათასეულ პაპიროსზე სათანაოდ ეძლევათ თითო გირვანქა 2 ან 3 ხა-რისხის თამბაქო.	
ფასები თამბაქოს ყველა ნაწარმოებზე, დღეიდან დაკლებულია 20 პროც.-დ.	1—1